

# SZÉKESFEJÉRVÁR.

## Társadalmi hetilap.

A városi és megyei hatóság, gazdasági-egylet, iskolatanács, s a tanítók és községi jegyzők egyletének közlönye.

Megjelen hetenkint kétszer: szerdán és szombaton.

<b>A lap ára</b> házhoz hordással vagy postán küldve:		<b>Hirdetmény</b> a blyegdíjon felül, minden három hasábos petitsor: Megrendelőinktől 6 — nem megrendelőinktől 8 kr-ért ígattatik be. Lapunk számára hirdetések felvételnek <b>Budapestben:</b> Hasenstein és Vogler, Lang L. és társa, Weisz Móricz. <b>Bécsben:</b> Oppelk L. és Mosse Rudolf.	A lap szellemi részét illető közlemények a „Székesfejérvár” szerkesztőségének (Széchenyi-utca 5-ik sz.) ezimzandók: — a lap ára, hirdetmények és a hirdetményi díjak <b>Klökner Péter</b> kiadó könyvkereskedésében vétetnek fel. — Nyilttérben megjel-nő közlemények után három hasábos petitsorért 10 kr. fizetendő. <b>Kéziratok nem küldetnek vissza.</b>
Egy évre . . . . .	6 frt. — kr.		
Fél évre . . . . .	3 frt. — kr.		
Negyed évre . . . . .	1 frt. 50 kr.		
Bérmentetlen leveleket csak ismert kéztől fogadunk el.			

### Árvaházunk.

A haladó koral a humanismus terén haladunk mi is. Ezt kívánja az új kor szelleme, ez követelménye a humanistik eszmék terjedésének.

Az ős város, Székesfejérvár új évre önmagának is a legszebb ajándékot hozta meg az árvaház alakítása által; mert hiszen szebb és nemesebb ajándékot még gondolni sem lehet ily nemes irányu intézménynél. A szenvedő emberiség, a köznyomornak, veszélynek stb. kitett elhagyott gyermekek nem kaphattak magasztosabb ajándékot, minthogy az elhagyatottságból, inséglől kiemelve gondoskodó kezek alá kerültek, inségüket enyhítik, nyomorukat eloszlatják.

Árvaházunk alakítása által ismét óriás léptekkel közeledtünk a cultur-városok sorába, vajha házánk minden városában ily intézetek minél nagyobb számmal keletkezzenek. Igaz, hogy a mi árvaházunk ügye is évek óta vajdik, küzd különféle akadályokkal, míg végre ez év első napján ünnepléses megnyitásával győzelmet ül minden akadály felett s az emberiség legszentebb eszméi az egyenlőség és testvériség nevében megkezdte működését.

Sok és hosszú küzdelem előzte meg a diadalt, melynek örülünk, bár mi más alakban óhajtottuk volna az eszme megtestesülését. Évekkel ezelőtt már terveztetett egy árvaház alakítása oly módon, hogy a megyei kórház lett volna közös megyei és városi árvaház, a városi kórház pedig lett volna közös kórház, persze mindkét esetben tüzetesen meg lett volna határozva a két hatóság jogköre a két intézetre nézve. Mi ily módon óhajtottuk vala az árvaház létrejöttét, azonban fájdalom a megyei és városi hatóság és lakosság, a polgári és nemesi elem közös féltékenysége egymás irányában nem engedte a szép eszme megtestesülését.

Középkori előítélettel viseltettek egymás iránt;

féltek egymástól s nem bíztak egymásban. A mai felvilágosodott korban e féltékenységnek nem szabad vala felmerülni, de mégis felmerült, s minden törekvés, minden buzgalom, mely annak elnyomására irányult megsemmisült s a féltékeny elemek nem engedtek. Ezen magatartás a legnagyobb mérvben megrovandó. Azonban nyihiti mégis megrovásunkat most már azon tény, hogy a városi közönség által az árvaház megnyitott, bár szűk körre szorítkozik, de azért mégis megalakítása dicsérendő, mert a humanismus szent eszméinek áldoz, s a szenvedő emberiség enyhítését célozza.

Feledjük tehát a két elem egymás elleni küzdelmét s féltékenységét a humanismus e szép intézménye megnyitása alkalmával; most csak azon nézetnek adunk kifejezést, hogy a város meghozta áldozatát, hozza meg a megye szintén. Vételkedjenek e nemes tettek mezején s ha már együttes működésre összeegyeztethetők nem voltak, egymás mellett haladjanak s egymást túlhaladni iparkodjanak.

Ha szükséges volt a városi árvaház alakítása, annyival inkább szükséges egy ily intézményt a megyében is létesíteni. Megyénkben is van elég elhagyott, szegény árva, kik minden gyámoltól megfosztva, inségnek, bujdosásnak, elhagyatottságnak vannak kitéve. Ne hagyjuk őket el, a keresztény vallás szent eszméi hassák át szívünk és keblünk minden zugát s ezen szent eszméktől áthatva tegyünk szenvedő embertársaink érdekében. A városi hatóság szép példáját kövesse-e megye közönsége is.

Városunkba az 1876-ik év a humanismus legszebb intézményével köszöntött be. Hozott oly szép ajándékot, melyet egy városnak kevés év hozhatott. Az ige testté lön, mit évek óta sürgeltünk; sürgelt a sajtó és több nemeskeblű férfi, az megvalósult.

De nem elég örülnünk, a humanismus szép eszméjének fényes győzelme; előjele legyen több hasonló irányu intézmény megalakulására irányuló te-

vékenységünknek. — Azon eszmék, melyek az isteni megváltó ajkain hangzottak el először s világitottak a mai korig, melyek az új kor felviruló hajnalán borzasztó véres forradalom viharába testesültek meg, t. i. az egyenlőség, szabadság s testvériség eszméi — hassák át keblünket s humanistikus tevékenységre indítsanak, mert csak ugy valósulhat a megváltó szent szava: „Szeresd felebarátodat, mint te magadat.”

Szeressük felebarátainkat, gondoskodjunk elhagyott embertársainkról, mit a mai korban humanistikus intézmények létesítése által érhetünk el.

Az árvaház megalakítása tehát eddigi működésünknek ne tetőzete, hanem kezdete legyen s ezen működésünknek végét ne érjük soha, mert még élünk sohasem tehetünk annyi jót, mennyire azt mondhatjuk, hogy elég. **Zemért.**

### Ismeretterjesztés.

— Az ősemberéről. —

Dr. Scheibertől.

(Folytatás.)

Franciaország éjszaki részében, az ugynevezett Picardiában az alsóbb földrétegek főképe a fehér kréta által képeződnek. Ezen másodlagos keplet itt kétféle rétegből áll, t. i. egy felsőből, melyben gömbölyű vagy tojásdad alakú tüzkődarabok nagy telepekben lerakva találhatók, és egy alsóból, melyben ezen tüzkövek hiányoznak. A gyufák feltedezése előtt, valamint a bol dogult tüzkös puskák idejében Franciaország ezen vidékein számtalan nagy tüzkőgyárak léteztek, melyekben tüzkövek készitettek, és mint most mindjárt látni fogjuk, nemcsak mi, hanem az ősembernek is voltak itt gyárai tüzkőkéséi és fejszéi elkészítésére.

Franciaország azon vidéke, mely bennünket most különösen érdekel, a Somme völgye, melyben Abbeville, Amiens és más kisebb városok fekszenek. Ezen völgy geologiai átmetszetét ismertetem egy mint Prest

Óh, ha érted: hallgasd, hallgasd  
Szépen csöndesen,  
S ki nem alszik szivecskédből  
Igy a szerelem!

### Tüzkődarabok a szinpadról.

I.

Soldosné Lujza asszony vendégszereplése.

Uchatius ágyuk haláltorka előtt higgadt tanácskozást tartani, — tikkasztó légkörű kietlen sivatag első forrásánál, az érzeknek tanácsot kérni az értelemről, — Soldosné Lujza asszony népszínművi alakításairól, magyar embernek elfogulatlan ítéletet mondani, a megfejthetlen feladatok sorába tartozni látszik.

S valóban, gyujtó hatása alatt a vendégművész nő játékanak, mely a népelet prózájába az idyll költészetét leheli, búbájosan esengő hangjának, mely éreze, hajlékonysága, s fémsengése érzetében, nem szorul a mesterkelt hangfutamok idegenszerű csalékony fogásaira, hanem nemesen egyszerű marad mint a pacisradal, sokkal könnyebb és kellemesebb foglalkozás volna, elmerengni a népköltészet remekein, melyeket Petöfy s Arany dala, Szigligeti színműve, Soldosné éneke, s a múzsák varázscsókja oly nemes összhangra emelt.

De mert óhajtanánk a tükröző lap ephemer becsén felül emelkedni, melyet kedvelt művésznőnk rövid pár nap utáni távozta, legfőllebb egy kedves emlékü nefeletts igénytelen jelvényévé kibebbitend, megkísért-

jük leleplezni azon titkok rugóit, melyek Soldosné játekát, a jelen minden magyar népszínműi alakításai fölé elérhetlenül helyezik; s ha ezáltal a színművészet művelői és pártolói az azon sajnosan nagy részénél, mely a való alak hű képénél, a torz alkotások kölcsönkért varázsát többre becsüli, — a fogalmak tisztázására némileg közreműködünk, dusan lesz jutalmazva igekezetünk, s azt hisszük, Soldosné kedves emléket is így örizzük meg legillőbben, legmaradandóbban.

Csalódnék, ki azt hinné, hogy Soldosné művészetének gyujtó hatása, kizárólag szép alakja, hajlékony érezes hangja, s kitünő népies érzékében rejlik. Igaz ugyan, hogy e tulajdonok nélkül, e genreben senkisémet lehet művészni, de viszont e tulajdonok ön magukban még senkisémet emeltek a tökély magaslatára.

A szalag, mely e virágokat bokréta remekké fűzi, az alkotó kéz, mely a természet üde hangjaiból, fülbemászó összhangot teremt, — az öntudatos művészi ambitio.

A népdrama alakjai a mint a szinpadra léptek, megszűntek a népelet töről metszett elemei lenni; az író teremtő lelke nem másol, nem fényképez, hanem mint a festő művészi esete, utánozva alkot.

Hogy az ily idealizált népies tableauokban, a falusi esendélet hű tükrét, a puszták pásztor sipját, a Rózsik és Andrisok szerelmi idyllét, tartózkodás nélkül eredeti példányokkal fogadhassuk, színműirő és színesznek egyaránt és összejátszva, illusiót kell ébreszteni a hallgatóságban, vagyis azt a kelves családást ébreszteni lelkünkben, mely a nélkül, hogy a nép

### TÁRCZA.

#### Szerelmi dalok.

— Tamási Gyulától. —

IV.

Messze csillog a pászortűz  
Csöndes éjszakán, —  
Hej! innen is úgy szeretlek  
Kedves kis leány!

Nagy a távol mi közöttünk,  
Szörnyű, végtelen, —  
Ámde azért átröpüli  
Azt a szerelem!

Én a Vértes hegy tövében,  
S túl te a Dunán;  
Jut-e hozzád izenéssem,  
Gondolsz-e reám?!

Nézed-e a csillagunkat  
Méla éjeken?  
Óh, ha nézed találkozik  
Véled szellemem!

Érted-e még a madarak  
Édes bús dalát,  
Melynek hangjait költői  
Érztet ihli át?

wich egy angol tudós leírta. E völgy más rétegekből áll mint annak oldalai; a völgyben a legfelsőbb réteg turfából áll a melyben a Somme folyó ágyát véste; a második réteg kővér és gyurható u. n. fazekas agyagból, a harmadik végre homokból és nagy görgetegekből áll, mely közvetlen a krétán fekszik. A völgy oldalait következő rétegek képezik: a legfelsőbb televényföldből és ez alatt egy átlagban 6 lábnyi vastag barna agyagrétegből, a második szinte 6 lábnyi vastag fehér vagy meszes agyagból és végre a legalsóbb közvetlen a krétán fekvő 10—14' vastag réteg változatosan fekvő finomabb és durvább fehér krétás homokból áll, mely tüzkődarabokat, a fölületes krétarétegből kimosott kovabütyköket, továbbá édes vízi és szárazföldi kagylókat, nagymennyiségű kővített állati csontokat és durván kidolgozott kőszerszámokat tartalmaz. Mind a kővítések mind a szerszámok szerzeteséjével ezen réteg legalsóbb és közvetlen a krétán fekvő részében találhatók. A csontok, melyek itt előfordulnak az őskori elefánttól, az orrszarvútól, az őslótól, az őskörtől, az óriási dámvadtól, az iramszarvattól, a barlangi oroszlántól és a barlangi hyenától származnak. Emberi csontokat egyetlen alsó álkapcson kívül még nem sikerült feltalálni.

Boucher de Perthes, igen jeles Abbevilleben lakó régész volt az, ki a kovaműszereket ezen homokrétáiban felfedezte, az ő érdeme annál nagyobb, miután felfedezése uttörő volt az egész anthropológiára és különösen az ősemberről tanulmányra nézve. Mert mint már előbb említettem, a tudósok ezáltal lettek odatalva, a már régebben ismert csontbarlangokat tüzetesebben átvizsgálói. Boucher de Perthes felfedezésének hírére nemcsak Francia- és Angolországból, hanem az egész világból odasiettek a geológok és régészek a Somme völgyét felkeresni, hogy saját szemekkel meggyőződjenek a dolog valóságáról; és nemcsak Abbeville, hanem Amiens, Meuchecourt s egyéb a Somme völgyében fekvő kisebb városok a szaktudósok zárandokhelyeivé lettek.

Ezen leleteknek más értelmezést adni, minthogy ezen eszközök az ősember által készítették, lehetetlen, mert azok 20—40 lábnyi mélységben kiholt állatok csontjaival együtt szabályosan egymásután következő külön természetű földrétegek alatt találhatók, mint ilyenek másutt a is a természet lassu működése által lerakva előjönnek; és fölülegesen tartom tehát mind azon erőszakolt magyarázásokat felemlíteni, melyek ezen leleteknek más értelmezést akartak adni és általában oda igyekeztek, az ősember prehistorikai ittlétét a földön tagadni.

A mi magokat a kovaműszereket illeti, ezek kétségkívül azon gömbölyű vagy tojásdad alaku tüzkődarabokból készültek, melyek a krétaformáció felső rétegeiben és ebből kimosatva a homok alsó részében előfordulnak. Két ily kődarab addig ütötték egymáshoz, míg az egyik szét nem törött; az egyes műszerekre alkalmas töredékek kiválasztattak, azok mindkét szélei gyenge ütések által mindaddig élesítették, míg azok metszők lettek.

E kőszerszámok kétféle alakúak: 1) úgynevezett kovakések vagy tüzkőkések, melyek hosszú és vékony tüzkőlemezből állanak, többé kevésbé éles vagy tompa hegybe végződnek, két szélein élesek és mindkét oldalain hoszbordával ellátva. E kések a hus metszésére, csontok elhasítására, fa, szarvak és csontok faragására és fűrészelésre használtattak, mit a mellettök talált csonthasadékokon és fűrészelésben felelőlegyott

aprólékos szögletességeit, a finomult érzéket sértő közörszerűen színén látnád, önkénytelenül és észrevétlenül a természet szabad ölen kezd ringatni.

S ez illusio igen kényes természetű; egy téves mozdulat, egy idegenszerűleg kiejtett hang, menthetlenül kizavar belőle, s maradandóan csak az öltözcék, hang s taglejtés és az ének teljes összhangja esetén biztosítható. S ez összhang itt sokkal inkább mint a drámai válfajok bármelyikénél a hű tetszelgés teljes megtagadását követeli, mely nagy áldozatra kizárólag a művészet önrézete képesít.

Képet teremteni, melynél egyik szín nem nyomja el másikat, sőt annak kiegészítő része, egységes alakot állítani élnék, melynél a jellem alapvonása, a kedély legaprólékosabb nyilvánulásain is áttetszik, ez a művész szem elől téveszthetetlen tendenciája; s e vonások azok, melyekkel Soldosné a muzsa főnkelt papné jává avatták.

Lássuk ez elméletet a tegnap esti előadásra alkalmaszva. Az első felvonás különben sikerült lejárását türelmetlenül hallgattuk végig. Minden jelenet hosszadalmasnak tünt fel, mely a képzelmét fokozatosan a lázas izgatottságig emelte. Végre megcsendült a fölmile hang, a kikelet „cserebogár“ dalában, s megfedekezve arról, hogy egy „rokkant huszár“ kíséretében, egy pór leányt várunk, a syrenek varázs énekét véltük hallani. De a magasban tévelygő képzelmeket, az alatt járó népelet, oly édesen, oly ellenállhatlanul hívogató csábos körébe terelte a művész legelső megjelenése.

Öltözeke nem a szívárvány minden színében

szarvakon és csontokon látható. Sokkal nagyobb használatban voltak azonban 2) a fejsze alaku kovaszerszámok, melynek ismét kétfélék voltak, t. i. a) lándzsa alaku, hosszukás és éles hegybe végződő fejszék, vastag és erős nyújtvánnyal ellátva, melynél fogva alkalmasint kézben tartattak és b) tojásdad alakúak, melyek szélesebb éllel vannak ellátva, és az evvel ellenkező oldalon megvékonyulva, alkalmasint az azon célból, hogy fából vagy szarvból készített nyel hasadékába illesztve, ebben hárszal vagy kőteléssel lettek megerősítve.

(Folytatása következik.)

## Egyletek és intézetek.

— **A helybeli kereskedelmi csarnok** mult hó 26-án tartott gyűlésén beterveztett elnöki jelentésnek vége. Az új kereskedelmi törvény; az új mértékrend szer. A vám és kereskedelmi állami szerződések megváltoztatása, ezek uraim oly momentumok melyek közvetlenül kizárólag és igen lényegesen fognak kihatni a hazai kereskedelemnek a közel jövőben leendő mikénti átalakulására. Inkább mint valaha, uraim most van szükségünk rá fenntartani ezen csarnokot melynek hivatásai a helyi kereskedelem érdekeinek testületi képviseltes utján való megóvása, védelmezése és érvényrejtetése.

Teljes meggyőződésem azt sugalja nekem, uraim, hogy a kereskedelmi csarnok feloszlatása pótolhatlan veszteség volna az itt helyi kereskedelemre nézve; melynek káros következményeit, mi kereskedők csakhamar mélyen megérezzük. Mélyen sülyedne le az itthelyi piac az azon polczeről, melyet elfoglalni a dolog természeténél fogva hivatva van. Megszűnnék a káposcs, mely bennünket összefűzött. Az összetartozás, az érdeklődés érzete c'enyésznék közülünk. És mindezekre a gyávaság bélyegét sütjük magunkra, mert a csarnok fenntartása nem igényel tőlünk elviselhetlen áldozatot. Csak egy áldozat volna drága és nehezen elviselhető: ha a kereskedelmi csarnokot áldoznánk föl.

Tisztelt közgyűlés! Áttérek ezennel azon intézkedések bejelentésére, melyek a lefolyt évben társulatunk körében foganatba vétettek.

Első helyen föl kell említenem a társulatunk tisztelt elnöke kezdeményezésének köszönhető fölolvásokat. Ugy hiszem a t. közgyűlés érzelmének adok kifejezést, midőn a kereskedelmi csarnok teljes elismerését és köszönetét nyilvánítom igen tisztelt elnök urnak.

Van szerencsém bejelenteni a t. közgyűlésnek azon intézkedéseket, melyek a lefolyt évben társulatunk pénzügyi javítása érdekében foganatba vétettek.

A színház-részvény-társulat ebbeli folyamodványunk következtében 300 forintot engedett el az évenkénti házbérből.

Elismeréssel tartozunk a színház részvény társulatnak ezen loyális eljárásáért, melynek az alkalommal kifejezést adni, magamat kötelezve érzem.

Az olvasó termet az ifjusági körnek haszonbérbe adtuk évi 450 ft. haszonbér mellett. A kávémezt a jelen bérlőnek újabb adtuk ki évi 300 ft. haszonbér fizetése mellett.

A folyó évi zárszámadás 516 ft. 32 kr. hiányzatot mutat. A jövő évi költségvetés előirányzata 502 ft. 32 kr. hiányzatot tüntet fel.

játszó tarkabarka zagyvalék, milyennel szinpadunkon e szerepkörben oly sokszor szokták a jóízűt sértgetni, egy keseretlen sötét színű viganó volt, minden mesterkélt díszítés, minden himes szalagok nélkül, mert a művész nem egy hivalkodó piperkőcszobalányt, hanem egy nemes szívű, hiven szerető pórleányt akart élnék állítani. Tudna ő, ha termetét kihívó öltözékek őhajtaná ellenállhatlanná tenni, sűrűbb s viharosabb tapsokat is aratni.... a karzattól s arczának természetes kellemével nem egy békés kelben gyujtani lázongó szenvedélyeket, de a művész lelkeben egy bevégzett egységes alak állott, melynek jelleméhez nem illettek kirívó színek.

Ime a tetszelgés első lemondása, s a művészi ambitio első diadala.

Alig tudnánk hamarjában népsziművet említeni, melynek alakításában a színész annyira ki volna téve a túlzásnak, mint a „rokkant huszár“-ban. Zsoldosné művészi tapintattal találta el a közép utat. A pórlány egységét naiv modorával, pajzán jókedvét a természetesség elvitáztatlan jellegével, álmékdosait a keresetlenség szeretetreméltóságával tevően tetszetőssé. A karzat itt-ott talán karikatúrára tartotta fenn tapsait; de a művész semmi hajlamot nem érzett magában első sorban a karzatnak játszani.

A rokkant huszár dalai egy-kettő kivételével, nem bírják a közönség osztatlan hangsúlyát; s bár művésznők a népdalok első hangsúlyát, nem cserélte ki azokat tetszetősebbekkel, mert jól tudja, hogy azok a szimű szerves részei, s hű tükrei az ábrázolt alak

Ezen hiányzathoz azonban 420 ft. a jelen évi hiányzathoz tartozik, úgy hogy a jelen évi hiányzat 936 ft. 32 kr. A jövő évi hiányzat pedig csak 82 ft. 32 kr. A társulat összes adóssága kitesz 4707 ft. 32 kr. A tagok száma összesen 112 és pedig 86 rendes 14 rendkívüli és 12 vidéki tag.

A t. közgyűlésnek lesz alkalma meggyőződni, hogy a jövő évi költségvetésben a kiadásokat a lehetőséghez képest leszállítottuk: a tagdíjt pedig szinte leszállítva 15 frttal irányoztuk elő.

A hiányzat fedezése iránt indítvány fog a t. közgyűlésnek előterjesztetni.

Ezzel évi közgyűlésünket megnyitottam.

— **A felsővárosi olvasó kör** vasárnap, f. hó 9-én tartotta rendes évi közgyűlését. Liszits István elnök üdvözlő a megjelent tagokat, s eladja, miszerint a gyűlésnek két czélja van: 1-ször a mult évi állapot vázlatát a közgyűlés elé terjesztetni; 2-ször a jövőre nézve újból megalkalni, erre nézve kijelenti, hogy a kibocsátott aláírási iveren eddig 100 tag jelentkezett. Felhívja azután a könyvtárnokot és pénztárnokot, hogy működésükről jelentést tegyenek. Plenczer Jakab könyvtárnok jelenti, hogy a könyvtár állapota 195 kötet, olvasás végett kiadott 21 darab. Ybl Miklós pénztárnok a számvizsgáló-bizottság által megvizsgált és rendben talált számadásait mutatja be. Bevétel volt 296 ft. 26 kr. Kiadás 358 ft. 77 kr. Maradt 237 ft. Részere a felmentvény megadatott.

Azután Liszits István elnök a tisztikar nevében megköszönve a bizalmat; felhívja a közgyűlést az új tisztikar megválasztására; mely felkiáltás utján következőképen alakult meg: Elnök: Liszits István. Igazgatók: Tichy Jakab, Prohászka László. Pénztárnok: Ybl Imre. Jegyzők: Kriszt Sándor, Ambach József. Igazgató választmányi tagok: Adler Lipót, Gerbán János, Grósz Pál, Jáhn István, dr. Kaiser Sándor, dr. Károlyfi Nándor, Kovács Antal, Kuti Márton, Láng László, Liszi István, Schmidl János, Vurczinger József, Szilasy József, Polcz József, Hellensteiner Imre, Fűrész József, Weisz János, Windisch József, Simon György, Flaskár József, Kuczka János. Pottagok: Kronhoffer Antal, Farkas Károly, Király György, Kis György, Unger György, Schubert Rudolf, Bembek Henrik, Schmied József, Gulyás Béla, Schuk László, Szammer Imre.

A szokásos évi zeneestély megtartása f. hó 29-ikre tüzetett ki. Azon világos kijelentéssel, hogy a tisztajövedelem kizárólag csupán a könyvtár javára fordítottik. Pénztárnoknak a zeneestély alkalmára Prohászka László urat kérték fel, ki ugyan vonakodott elfogadni, de látván a zajos éljenekben nyilvánuló bizalmat, kijelenté, hogy a pénztárnokságot elvállalja.

## Hasznos tudnivalók.

— **Egészségör a konyhában.** —

Tagadni nem lehet, hogy a konyhában használt edények közt a porcellánból, festetlen és máztalan fából s üvegből készült edények, az emberi egészségre nézve a legelőnyösebbek. A vasedények ugyan szintén ártalmatlanok, miután a vas azon egyetlen érc, mely mint testünk egyik alkotórésze s vérünk pirostója, tesztünkbe jutva, zavart nem okoz; de másrészt tagadhatlan az is, hogy a cinnel vagy porcellánnal be nem vont edények, az étkeket megfestik és iztelenítik.

kedélynyilvánulásainak. S e mellett, azzal a hangjátékkal, mely Flotov „Ármányában“ s még inkább Auber „Fekete dominójában“ Paulinét mellett arattott méltán megérdemelt viharos tapsokat, egy-egy művészen átírt népdal ábránddal, barricadeokat lehetne torlaszoltatni a hevesebb vérű fiatalággal, de a művész távol áll attól, hogy kétes becű koncert részekkel kizökkentse alakítását a népies jelleg természetes metetéből.

S a művészi conservatív természet e tartózkodása daczára leirhatatlan marad a hatás, melyet Zsoldosné Fejérvár színházi közönségére gyakorolt.

A kerti jelenet minden mozzanata, s kiválólag a terített asztalhoz kezdettben tartózkodó, majd bátorodó, végül bátorító közeledése; a lakoma utáni virágos kedv magyaros ize, a félálom természetszerűleg elhaló önkénytelen hangjai szünni nem akaró viharos tapsokat arattak.

S midőn megzendült az a venyigés nóta, nem egy ajakról képzeltek elszállani Petőfy találó sorait:

Minék nevezzelek,  
Ha megzendülnek ajkaid;  
E hangok, melyeket ha hallanának  
A száraz téli fák,  
Zöld lombokat bocsátának,  
Azt gondolván:  
Hogy itt már a tavasz  
Az ő régen várt megváltójuk,  
Mert énekel a csalogány;  
Minék nevezzelek!

—ch.

A rézedények nagy tisztaságot, gondozást és óvatosságot igényelnek. Jelesül a savanyu, zsiros vagy sós étkek és folyadékok, ha huzamos ideig érintkeznek e fémekkel, az általuk feloldott rézet magukba fogadva, mérges hatásukká fajulnak. Ide tartoznak a rézzel zöldített angol eredetű ugynevezett Mixed-piklesféle mixtura compositumok, valamint az ekkép színtett uborkák is. Szerencse, hogy a rézzel mérgezett étkek és folyadékok constatalása egyszerűen érvényesíthető. A kémeleendő anyagba t. i. egy tiszta, rozsdátlan aczél késpenge vagy egyszerűen kötött dugandó s ebben több órán át érintetlenül hagyandó. Ha a kihuzott késpengén kötöttüvenyeges folt csapadékot észlelünk, úgy biztosak lehetünk, miként rézzel találkoztunk. — A mondott okból a rézedényeket be szokták ezínezni. A ezínezést minden gazdaszöny könnyen eszközölheti. A beezínezendő edények t. i. mindezek előtt borezzel tisztára mosatván és süroltatván, égő szén felett forróvá teendők.

Ezután egy mogyoró nagyságu salmiak a tüzesített edénybe vettve, feloldadásakor egy posztódarabbal az edény falaira egyformán szétkenetik; minek történetével pedig ugyaoly nagyságu legfinomabb angol czin azon mód szerint bevetve szintén ilykép eldörzsölhetik. Ezen müttét annyiszor ismétlendő, míg az edény mindenütt egyenlőleg czinnel bevonatik. A sárgarézt hasonlólag mérges, és azért ez is óvatos eljárást igényel.

A czinedények a savanyok és sóknak daczolnak; kevésbbé a zsirosoknak. Ez okból a zsiros étkek (p. o. farsangi fánk) az efféle edényekben soká ne tartassanak. Megjegyzendő még, miként a czin, részint hogy keményebb legyen, részint olesósági tekintetből, rendszeren ólommal szokott kevertetni. A nagyobb mennyiségű ólomöntvény (legirung) könnyen ártalmas lehet. Angliában a czinedények ólomkeverékének maximuma szabályrendelet által korlátoztatott.

Az új ezüst vagy pakfong (Neusilber; Argentan) és ennek minden néven nevezendő fajai, rézet tartalmazván, óvatosságot és tisztántartást kívánnak. A divó china ezüst (China-Silber) hasonlólag egy neme a pakfongnak, de mivel gazdagon be van ezüstözve, ártalmasnak nem jelezhető.

Feltebb veszélyesek az ólom és horgany (cink) edények, melyek nem csupán zsiros, sós és savanyok, de tiszta vizzel érintkezés következtében is magukból olvadékok adnak. Azért tehát az ólom és cink edényekben író vagy főzni való vizet nem kell tartani. Az ólom vagy cink-házfedelekről esugró víz, mérgesnek bizonyult be. A retentő ólom kólíka eléggé ismeretes. A serét, ha a palackokban marad, veszélyes lehet. A serét t. i. ólomból készülvén, hogy keményebb és gömbölyűbb legyen, mirenyyel (Arsenicum) kevertetik. A palackok tehát sziksóval (Soda), fővénynyel, papirszelekekkel, hamuval, luggal, csalányval vagy megtört tojáshal héjával tisztítandók.

A fazekas edények csak annyiban lehetnek ártalmasok, hogy belsejük ólom mázzal van burkolva, s ha e máz nincs kellőleg égetés által szilárdítva. Szükséges azért a cserépedényeket előbb elkészíteni s a nem eléggé szilárdított ólomrészeket eltávolítani. A müvelet egyszerű.

Az új edények t. i. használat előtt vizzel megtöltve ebbe 20 réz konyhasót és 30 réz borezzetet kell adagolni, s az egészet egy óráig forralni. E folyadékban kiöntése után a fazék vagy serpenyő gondosan szárazra törlendő.

A mázos cserépedényekben erős eczetet huzamos ideig tartani nem tanácsos. (F. E.)

## Megyei és városi hírek.

— **Soldosné asszony** első fellépte hétfőn volt, a „Rokkant huszár vagy tündérlak“ című színműben. Csinos alakja, gyönyörű csengő hangja, e mellé kedves játéka, egészen elragadta közönségünket s a kedves művésznőt viharos éljenekkel és tapsokkal tüntette ki. Első megjelenésekor szép koszorúval lett kitüntetve. A magyar népdalok különösen tetszettek. Valóban közönségtel tartzunk szinagazgatónknak, hogy a kedvelt szinésznőt e néhány vendéglátókra megnyerte. Közönségünk zsufolásig megtöltötte a színházat. Különben az előadásról más rovatban bővebben szólunk.

— **Tamasfi Gyula** tehetséges költőnk müveire az előfizetési felhívás lapunk mult számához volt mellékelve; a tehetséges költő költeményeit olvasóink s a nagy közönség figyelmébe ajánljuk, egyszersmind jelezük, hogy gyűjtő ív szerkesztőségünkben is letéve levén, előfizetéseket mi is elfogadunk.

— **Jutalomjáték.** Pifkó Karolin kedvelt szende színésznőnk jutalomjátéka szombaton e hó 15-én leend. Toldy István jeles darabja az „Új emberek“ kerül e alkalommal színre. Figyelmeztetjük közönségünket ezen jutalomjáték minél nagyobb pártolására, mit a kedvelt színésznő megérdemel.

— **A Duna veszélylyel** fenyegette a dunamelléki községeket, különösen Eresinél, hol január 7-én megállt. A hatóság erélyes intézkedéseket fogantatosított s a járási szolgabíró s két megyei mérnök folyton figyelnek a Duna állására, hogy netáni veszély idején, azonnal a kellő intézkedéseket fogantatosítsák.

— **Füzérke.** Az izr. krajczár-egylet mult szombaton fényes sikerű füzérkét tartott a kereskedelmi

csarnok helyiségében, melyen díszes női közönség jelent meg, köztük láttuk Szögyény-M. Lászlóné ö excellentiáját is. Szünóra alatt tombolajáték tartatott, melyen díszes nyereménytárgyak sorsoltattak ki. A mulatság általában kedélyesen folyt egész világos reggelig.

— **Kinevezés.** A székesfejérvári járásbírósnál megüritült aljárásbírói állás közelebb töltetett be, Debreczeni Miklós szolnoki aljárásbíró által; ki is Szolnokról hasonló minőségben helyeztetett át hozzánk.

— **Táncvizigalom.** A székesfejérvári színház-részvénytársulat 1876 ik évi január 22 én a színházteremben álarozos táncvizigalmat rendez, melyre a városi és vidéki közönség tisztelettel meghivatik. Jegyek ára: Földszinti páholy 4 személyre 8 frt. — Első emeleti páholy 4 személyre 8 frt. — Másodemeleti páholy 4 személyre 4 frt. — Földszinti belépti jegy 1 frt. — Másodemeleti zártszék 1. ső sor 1 frt 20 kr. — Másodemeleti állóhely 1 frt. — Karzati számozott ülőhely 40 kr. — Állóhely 20 kr. — Földszinti belépti jegy este a pénztárnál 1 frt. 20 kr. — A számozott helyek elárusítottak a színházi pénztárnál; belépti-jegyek pedig kaphatók: Szekerák és Hornyánszky, Klökner Péter, Schlesinger és társánál.

— **A helybeli függetlenségi** érzelmű ifjak közül mintegy 70 névaláirással üdvözölő iratot küldtek Simonyi Ernő országgyűlési képviselőnek az új évre, — az üdvözölő iratra vonatkozólag megemlítjük a „magyar király“ nagytermében megtartott értekezletek eredményét, miszerint az előleges értekezleten Ilász György előadta nézeteit s az általa elkészített üdvözölő iratot felolvasá, mely egyhangulag elfogattatott, s ez alkalommal a „függetlenségi érzelmű ifjuság“ ideiglenes elnöke: Ilász György megválasztatván. A beküldött tudósítás arról azonban hallgat, hogy mi célja van ezen politikai tüntetésnek, s hogy politikai szövetséget akarnak-e alakítani. Mi azon megjegyzést teszünk, hogy a fel a felesleges politikai tüntetésekkel s teyenek és munkálkodjanak a társadalmi téren hazánk jóléte s felvirágzása érdekében.

— **Meghívás.** A „kat. néptanítók sz. fejérvári egylete“ f. évi január 27-én d. e. 9 órakor a hely. leánytanodában nagy gyűlést fogja tartani, melyre az egylet t. cz. tagjai, valamint a népnevelés barátai tisztelettel meghivatnak. A nagy gyűlés sorrendje: 1. Elnöki jelentés. 2. Pénztári s a fölülvizsgáló bizottság jelentései. 3. Az alapszabályok netáni módosítása. 4. Indítványok. 5. Főt. Pallér Kelemen főgymn. tanár s egyl. pártolótág természetani értekezése. 6. Göbel János főtanító s egyleti rendes tag paed. értekezése. 7. Tisztújítás. Székesfejérvárott, 1876. január 20. Dr. Say József, elnök.

— **A palotakülvárosi olvasó-kör,** saját könyvtára javára f. hó 23-án sorsolással egybekötött táncvizigalmat rendezend Kostyelik Ferencz ur palotakülvárosi vendéglőjében. 30 kros belépti díj mellett. A rendezőség mindent elkövet, hogy a mulatság minél díszesebb és kedélyesebb legyen, s a vendégek szóra kottatásáról is gondoskodik. Lesz jó zene, jó ételek és italokról a vendéglős gondoskodott. Hiszünk, hogy az animo és jókedv magától fog megjönni.

— **Az új mérték** behozatalával számtalan visszaélések merültek fel, azért figyelmeztetjük a hatósági közegeket, hogy kellő szigorral ügyeljenek a mértékek szabályszerű betartására s keményen fenýtsék a visszaéléseket.

— **A megyei iskolatanács** f. évi január 21 én d. e. 9<sup>1</sup>/<sub>2</sub> órakor a megyeház termében negyedéves tanács ülést tart, melyre már meghívók szétküldettek.

— **Dugába dölt felolvasás.** A felsővárosi olvasó-körben, folyó hó 2 ára jelzett felolvasás, melyet Kriszt Sándor ur szándékolta a méter rendszerről tartani nem tartatott meg, miután alig jelent meg téznel több hallgató. Népünk valóban nagy érdeklenséget tanusít az új-mérték körüli ismeretek elsajátításnál, pedig bizonybizonny nem ártana egy kis tanulmány!

— **Nagy zeneestély.** A székesfejérvári önkénytes tüzöltő egylet f. évi február 1-én nagy zeneestélyt fog tartani a „magyar király“ vendéglő emeleti termében két zenekar közreműködésével és tombolajátékkal. A tüzöltők zenekara és Radits Bernát népzene társulata felváltva játszik a zenedarabokat. Az előkészületek már nagyban folynak. A bejárás és terem tüzöltői jelvényekkel lesz díszítve. A tombolajátékhoz díszes és értékes nyereménytárgyak szereztettek be. Egyszóval a tüzöltők nagyban buzgólkodnak, hogy zeneestélyük a legfényesebben sikerüljön; mit hiszünk is, mert közönségünk nem vonandja meg oártolását oly egylettől, mely annyiszor adta bizonyosságát életrevalóságának és haszonosságainak. A belépti díj igen mérsékelt ugyanis 50 kr. A tombolajegy ára 20 kr. leend.

— **A helybeli belvárosi kerületben** megüritült bizottsági tagságra többen gróf Zichy Nándor urat óhajtották megválasztani, s e végett Say Rudolf által fel is szólított, valjon a bizottsági tagságot elfogadja e? Ezen felszólításra gr. Zichy N. ur válaszolt, mely választ — bár privát személyhez intéztetett felkérés folytán — a belvárosi választók tájékozása végett közöljük; s következő: „Tisztelt barátom! Becces soraid kiválólag örvendetes meglepetést tartalmaztak. Székesfejérvár polgárságának bizalma mindenkor megtisztelő. Reám nézve annál beccesebb, mivel e várostól vagyok szerencsés országgyűlési küldetést birhatni. Minél komolyabban törekszem meggyőződésemet az országgyű-

lésén a haza és tisztelt választóim érdekében érvényesíteni; minél küzdelmesebb jelenleg is helyzetem, midőn a municipium önkormányzati és az országos közkörmányzat iránti viszonylatában érdekképviselői és ellenörködési hivatását megóvni és annak, szinlelésével szemben, valódságát megvédni igyekszem: annál nagyobb súlyt kell arra fektetnem, hogy választóim és azon municipium, melynek köréből az országgházba léptem, bizalmát meg ne vonja és ezáltal egyéni fel-fogásomnak a közhelyeslés sanctioját megadja. De nem csupán általános politikai érdek, nem csupán Székesfejérvár polgársága iránti tisztelet és rokonszenv; de saját érdekem nem egy tekintetben tenné kívánatosá a bizottsági tagságra való megválasztatásomat: részemről pedig nem látom, mikép jöhetne a megyei bizottságban való működésem a városi bizottság körébeni működésemel összehajthatóba. Törvényeink azonban csak azon esetben engednék a városi bizottsági tagságot elfogadnom: ha egyszersmind a megyei bizottságból kilépnék. — Bárminő megtisztelő és óhajtható különben tehát reám nézve ezen megválasztatás: az mégis csak egy igen kellemetlen vagy fájdalmas választás kény-szerűségét állítaná előmbé. Fejérmegeye hatóságai köréből, melyhez annyi és oly vitális érdek köt és a melyhez már annyi év emléke fűz, kiválnom annál kevésbé lehetne; mivel ott is, és pedig már tényleg elvállalt megbízások választás útján lettek reám ruházva Légy tehát szives mindazok előtt, kik ez alkalommal is rólam megemlékezni sziveskedtek a fentebbiek értelmében nyilatkozni. — Nagy Láng 1876. január 5-én. Zichy Nándor.“

— **Halálozás.** Vaigl Károly nagyperkátai uradalmi tisztartó, köztiszteletben álló férfiú e hó 8-án élete 68 ik évében elhunyt. Hült tetemei a perkátai családi sírboltba e hó 11-én tetettek örök nyugalomra. Béke legyen hamvai felett!

— **Zeneestély.** A felsővárosi olvasó-kör saját könyvtára javára január 29-én az „arany-sas“ hoz címzett vendéglőben tánczestély és tombolajátékkal egybekötött zeneestélyt rendezend, melyre a n. é. közönség ezennel meghivatik a rendezőség által. Belépti díj 50 kr., a családhoz tartozó tagok után pedig egyenkint 10 kr. Kezdeté 7 órakor. Jelzett olvasókör által eddig rendezett vigalmak fényes sikere, feljogosít bennünket azon remény kifejezésére, hogy e zeneestély egyike leend a legkedélyesebb és fesztelebb vigalmaknak e farsangon, ugyanazért felhívjuk olvasó közönségünk figyelmét e mulatságra.

— **A egyik velencei mészáros** is kapott az új mértékek behozatalán, mert még ezelőtt bécsi fontot mért 12 kron, új év óta azonban fél kilogrammonkint 16 krajczáron méri.

— **A lovasberényi olvasókör** könyvtára javára folyó évi január 22-kén a kör helyiségében zártkerü tánczestélyt tartand. Belépti-díj 1 frt. Felülizetéseket kószonettel fogadtatnak. Kezdeté 8 órakor. A meghívó jegyek már szétküldettek. A bál sikere biztos.

— **„Eötvös-alap“** ezim alatt a II. egyetemes tanító gyűlés B. Eötvös József emlékére oly országos pénzalapot akar létesíteni, melynek fele ösztöndíj alapul más része segélyül szolgálna tanügyi pályán foglalkozók gyermekei segélyére. Ezen közhasznu intézmény pártolásra méltó, s ennek gyarapítására a szerkesztőségünknel levő gyűjtőívben adományokat fogadunk el. Felhívjuk erre közönségünk figyelmét. Hiszünk a pártolás nagy lesz a nép s nemes czélra.

— **A moóri jótékony nöegylet** január hó 22-én sorsolással egybekötött táncvizigalmat rendez. — Ezen tánczestélyt különösen már azért is ajánljuk a közönség figyelmébe, mert tiszta jövedelme jótékony czélra fordítatik. Különben nöegyleti bálók sikerültek s kedélyesek szoktak lenni.

— **Jótékonyczélú színi előadás.** Folyó hó 18-án a színházban „házasság gőzerővel“ című vigjáték kerül színre, melynek jövedelme egy részben a helybeli önkénytes tüzöltő egylet pénztára javára fog fordítatni. A tüzöltő egylet testületileg fog megjelenni az előadásban. Figyelmeztetjük közönségünket ezen előadásra.

— **Farsangi krónika.** Az idei farsang elég élénknek ígérkezik; eddig következő mulatságok vannak kitűzve: január 15-ikén a tóvárosi olvasó-kör tánczestélye Orsonics Antal vendéglőjében; január 22-én színházi álarozos bál a színház termében; január 23-án a palotakülvárosi olvasó-kör tart mulatságot Kostyelik Ferencz vendéglőjében; január 29-én a felsővárosi olvasó-kör zeneestélye az „arany-sas“ vendéglőben; február 1-én a tüzöltő-egylet nagy zeneestélyt tart a „magyar király“ vendéglőben; február 12-én a tóvárosi olvasó-kör második táncvizigalma Orsonics Antalnál; február 28-án a jótékony nöegyesület nagy álarozos bálja a színház termében és február 29-én a tüzöltők böngömetése leend a „magyar király“ hoz címzett vendéglőben.

— **A színház világitása** Soldosné első föllépte alkalmával botrányosan sötét volt, az igazgatóság már a közönség nagy számát is tekintetbe vehette volna s nagyobb figyelmet kellett volna tanusítani. Az ily rosz világitás még akkor megbocsátható, midőn kevés közönség van, de ily alkalmakkor, mikor a színház zsufolásig tömve van nagyobb figyelmet kell vala tanusítani a közönség iránt.

— **Vendégszeretet.** Folyó hó 4-én éjjel az egyik vonat a Cséry palota közelében levő örháznál a hófu-

